

GRUDZIEŃ 2025

„Monitor ASEAN” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną w państwach Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej, ze szczególnym naciskiem na działania Chin w regionie.

DR MATEUSZ CHATYS

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet Łódzki

MONITOR ASEAN

GRUDZIEŃ 2025

WYBORY W MJANMIE

Wojskowy rząd Mjanmy przeprowadził pierwszą turę wyborów powszechnych, w których wzięło udział nieco ponad 52% uprawnionych do głosowania. Mimo wielu działań represyjnych zastosowanych przez juntę frekwencja była znacznie niższa w porównaniu dla lat 2015-2020, kiedy oscylowała w granicach 70%. Kolejna eskalacją napięć pomiędzy Tajlandią i Kambodżą doprowadziła do wymiany ognia pomiędzy stronami. Ostatecznie udało się jednak wypracować nowe zawieszenie broni, w ramach którego Tajlandia uwolniła 18 kambodżańskich żołnierzy pojmanych w lipcu bieżącego roku. Stany Zjednoczone zrealizowały drugą edycję wspólnych ćwiczeń morskich z ASEAN – AUMX 2025. Z kolei chińska straż przybrzeżna po raz kolejny użyła armatek wodnych wobec filipińskich statków, w wyniku czego trzech rybaków zostało rannych, a dwie łodzie uszkodzone.

I. STOSUNKI WEWNĄTRZ ASEAN

1 grudnia: Filipiny odebrały drugi okręt patrolowy wyprodukowany w Korei Południowej. Filipińska marynarka wojenna odebrała drugi okręt typu Rajah Solayman - BRP Rajah Lakandula (PS21), wyprodukowany w południowokoreańskiej stoczni Hyundai Heavy Industries' Ulsan. W 2022 r. rząd w Manili zamówił łącznie sześć jednostek, które mają zastąpić starsze statki z okresu II wojny światowej. Nowa jednostka będzie wykorzystywana do długodystansowych patroli, w ramach których będzie realizowała misje zorientowane na walce z przemytem i piractwem, a także operacje polegające na usuwaniu skutków klęsk żywiołowych oraz rozszerzone patrole w filipińskiej wyłącznej strefie ekonomicznej. Korea Południowa jest jednym z głównych partnerów Filipin pod względem modernizacji sił zbrojnych, o czym świadczą zakupy myśliwców, fregat oraz pocisków przeciwokrętowych. Firmy z tego państwa są również brane pod uwagę w ramach projektu pozyskania okrętów podwodnych przez filipińską marynarkę wojenną.

1 grudnia: Tajlandia dokonała ekstradycji wietnamskiego aktywisty. Tajski sąd apelacyjny zezwolił na przeprowadzenie ekstradycji do Wietnamu Y Quynh Bdapa, któremu ONZ przyznała status uchodźcy. Aktywiście, przebywającemu na emigracji w Tajlandii od 2018 r. grozi kara 10 lat pozbawienia wolności na

podstawie zaocznego wyroku sądu w Wietnamie wydanego w styczniu 2024 r. Y Quynh Bdap został skazany za zorganizowanie w 2023 r. ataków na dwa posterunki policji w centralnych górach Wietnamu, w których zginęło 9 osób. Według ekspertów ONZ aktywiście grożą w Wietnamie tortury lub inne formy złego traktowania. Sprawa wywołała międzynarodowe kontrowersje i krytykę ze strony organizacji broniących praw człowieka oraz części państw zachodnich.

2 grudnia: były premier Malezji złożył zawiadomienie na policji przeciwko obecnemu premierowi w sprawie zawartej przez niego umowy handlowej ze Stanami Zjednoczonymi. Mahathir Mohamad złożył zawiadomienie na policji przeciwko urzędującemu premierowi Anwarowi Ibrahimowi w związku z zawarciem Umowy o Wzajemnym Handlu (Agreement on Reciprocal Trade, ART) między Malezją a Stanami Zjednoczonymi. Zdaniem Mahathira porozumienie zostało podpisane bez wymaganej zgody kluczowych organów państwowych, w tym króla, parlamentu, Rady Władców oraz rządu, co miałoby czynić je niezgodnym z konstytucją. Były premier skrytykował również brak ujawnienia treści liczącego kilkaset stron dokumentu oraz zapisy, które – jego zdaniem – ograniczają suwerenność kraju. Władze podkreślają, że ART ma na celu wzmocnienie współpracy gospodarczej z USA, a minister handlu Tengku Zafrul Aziz zaprzeczył zarzutom, jakoby umowa naruszała krajowe przepisy.

3 grudnia: prezydent Filipin zapowiedział podwyżkę wynagrodzeń dla żołnierzy oraz innych służb mundurowych, w tym straży przybrzeżnej. Zgodnie z zapowiedzią wzrost płac zostanie wprowadzony w trzech etapach, z czego pierwszy ma wejść w życie na początku 2026 r. Decyzja zapadła w okresie nasilonej presji politycznej na administrację Ferdinanda Marcosa Jr., związanej między innymi ze skandalem korupcyjnym oraz wcześniejszymi doniesieniami dowódcy sił zbrojnych o próbach destabilizacji władzy, w tym potencjalnej próbie zamachu stanu. Podwyżki mogą jednak pogłębić obciążenia fiskalne państwa, które od lat zмага się z kosztownym systemem emerytalnym dla wojska.

3 grudnia: Indonezja i Holandia podpisały porozumienie w sprawie repatriacji dwóch obywateli Holandii skazanych za przestępstwa narkotykowe, w tym jednego skazanego na karę śmierci. Umowa dotyczy 74-letniego Siegfrieda Metsa oraz 65-letniego Alego Tokmana, którzy od lat odbywali kary pozbawienia wolności w Indonezji. Decyzja została podjęta na wniosek władz holenderskich i z przyczyn humanitarnych, w tym ze względu na zły stan zdrowia jednego ze skazanych. Przekazanie więźniów, zaplanowane na 8 grudnia, wpisuje się w szerszą praktykę Indonezji polegającą na odsyłaniu cudzoziemców skazanych na najwyższe kary do krajów pochodzenia oraz podkreśla dobre relacje dwustronne między państwami.

6 grudnia: w nalocie przeprowadzonym przez wojskowy rząd w Mjanmie zginęło 18 osób. W wyniku nalotu lotniczego na miejscowość Tabayin w regionie

Sagaing w środkowej Mjanmie zginęło co najmniej 18 osób, a około 20 zostało rannych. Według lokalnych źródeł bomby uderzyły między innymi w zatłoczoną herbaciarnię oraz okoliczne zabudowania mieszkalne, powodując znaczne zniszczenia i wysoką liczbę ofiar cywilnych. Atak wpisuje się w trwający od wojskowego zamachu stanu z 2021 r. konflikt zbrojny, w ramach którego siły junty regularnie wykorzystują lotnictwo przeciwko przeciwnikom, często powodując śmierć ludności cywilnej. Władze wojskowe nie odniosły się do doniesień, co dodatkowo podkreśla skalę humanitarnych konsekwencji wojny domowej w Mjanmie.

8 grudnia: Tajlandia przeprowadziła atak lotniczy na wojskowe cele w Kambodży. Szef sztabu tajskiej armii, generał Chaipruak Doungrapat poinformował o realizacji nalotów w regionie Chong An Ma Pass, mających na celu sparaliżowanie potencjału militarnego Kambodży, po kolejnej eskalacji napięć w regionie przygranicznym, w wyniku której zginął jeden tajski żołnierz oraz czterech kambodżańskich cywilów. Ostatnie starcie było najpoważniejszym incydentem od czasu pięciodniowej wymiany ognia z lipca bieżącego roku, podczas której zginęło łącznie 48 osób, a ponad 300 tys. zostało przesiedlonych. Napięcia ponownie eskalują od incydentu z listopada, kiedy tajski żołnierz został ranny przez minę lądową, która według Bangkoku została niedawno podłożona przez Kambodżę. Niemniej jednak Phnom Penh zaprzeczyło tym doniesieniom. Rząd Tajlandii odpowiedział zawieszeniem wdrażania postanowień porozumienia o pokoju zawartego pod koniec października na marginesie 47. Szczytu ASEAN w Kuala Lumpur z udziałem prezydenta USA Donalda Trumpa oraz premiera Malezji Anwara Ibrahima. Premier Tajlandii Anutin Charnvirakul oświadczył, że jego rząd zrobi wszystko, aby chronić integralność terytorialną kraju i nie będzie podejmował dialogu z Kambodżą, dopóki Phnom Penh nie spełni wszystkich warunków Bangkoku. Z kolei ministerstwo obrony Kambodży podkreśliło, że mimo tego, iż siły zbrojne są celem ataków, nadal będzie przestrzegało zawieszenia broni i nie będzie odpowiadać atakami odwetowymi. W specjalnym oświadczeniu Kambodża wezwała społeczność międzynarodową do zdecydowanego potępienia naruszeń ze strony Tajlandii. Pomimo deklaracji ze strony Phnom Penh o niezaostrażaniu konfliktu, tajskie siły zbrojne poinformowały, że Kambodża użyła dronów do zrzucenia bomb na bazy wojskowe w Tajlandii, a także wystrzeliła rakiety BM-21 w kierunku celów cywilnych. Zarówno premier Malezji Anwar Ibrahim jak i Sekretarz Generalny ONZ Antonio Guterres wezwali oba państwa do zachowania powściągliwości i unikania dalszej eskalacji.

8 grudnia: premier Malezji wezwał Tajlandię i Kambodżę do destabilizacji napięć. Anwar Ibrahim zaapelował do Tajlandii i Kambodży o powściągliwość w związku z ponowną eskalacją walk na spornym odcinku granicy między państwami. Starcia, które doprowadziły do śmierci jednego tajskiego żołnierza i

ewakuacji 35 tys. cywilów, obejmowały użycie przez Tajlandię lotnictwa oraz wymianę ognia w rejonie historycznych świątyń. Obie strony wzajemnie oskarżają się o rozpoczęcie działań zbrojnych. Anwar Ibrahim ostrzegł, że dalsza eskalacja może podważyć efekty wcześniejszego zawieszenia broni, w którego wypracowaniu uczestniczyła Malezja.

8 grudnia: Tajlandia wezwała wojskowy rząd w Mjanmie do pokojowego przekazania władzy po nadchodzących wyborach, jednocześnie podważając ich wiarygodność. Minister spraw zagranicznych Sihasak Phuanketkeow stwierdził, że zaplanowane na grudzień i styczeń wybory w Mjanmie nie będą wolne ani uczciwe i mogą nie zostać uznane przez Tajlandię. Apel ten padł w kontekście spotkania tajskego dyplomaty z przywódcą junty Min Aung Hlaingiem, podczas gdy władze Mjanmy podkreślają zamiar utrzymania dominującej roli wojska w krajowej polityce. W tle pozostaje trwająca od zamachu stanu w 2021 r. wojna domowa, nasilone represje przedwyborcze oraz eskalacja przemocy, która według szacunków pochłonęła dziesiątki tysięcy ofiar.

9 grudnia: Tajlandia sprzeciwia się wykorzystywaniu mechanizmów handlowych do wywierania presji w sprawie sporu z Kambodżą. Minister spraw zagranicznych Sihasak Phuanketkeow stwierdził, że negocjacje w sprawie porozumienia handlowego dotyczącego taryf celnych ze Stanami Zjednoczonymi nie powinny być wykorzystywane do wywierania presji na Bangkoku w sprawie sporu z Kambodżą. Jego zdaniem kwestia stosunków dwustronnych z Kambodżą nie ma nic wspólnego z rozmowami handlowymi.

10 grudnia: Kambodża wycofała całą swoją delegację z trwających w Tajlandii Igrzysk Azji Południowo-Wschodniej (SEA Games). Sekretarz generalny Narodowego Komitetu Olimpijskiego Kambodży Vatha Chamroeuna podjął decyzję o wycofaniu całej kadry sportowców z zawodów w Tajlandii o czym poinformował w oficjalnym liście skierowanym do dyrektora generalnego Federacji Igrzysk Azji Południowo-Wschodniej Chaiyapaka Siriwata. Głównym powodem tej decyzji są poważne obawy o bezpieczeństwo sportowców oraz prośby ze strony ich rodzin. Reprezentacja Kambodży składa się ze 110 sportowców, którzy zostali zarejestrowani do udziału w 13 dyscyplinach. Decyzja zapadła w kontekście narastających napięć na spornym obszarze granicznym między państwami oraz kontrowersji związanych z dochodzeniem tajskich władz w sprawie elementów strojów reprezentacji Kambodży.

11 grudnia: premier Tajlandii zapowiedział rozwiązanie parlamentu i przeprowadzenie przedterminowych wyborów. Anutin Charnvirakul poinformował o rozwiązaniu parlamentu, co ma być odpowiedzią na narastający spór polityczny z największym ugrupowaniem opozycyjnym – Partią Ludową (People's Party). Król Maha Vajiralongkorn poparł dekret w tej sprawie, co oficjalnie otworzyło drogę do przedterminowych wyborów, które zgodnie z

prawem muszą się odbyć w ciągu 45-60 dni. Zawirowania polityczne zbiegają się z czwartym dniem zaciętego konfliktu granicznego między Tajlandią a Kambodżą, w którym zginęło co najmniej 20 osób, a prawie 200 zostało rannych. Premier podkreślił jednak, iż rozwiązanie parlamentu nie wpłynie na tajskie operacje wojskowe wzdłuż granicy, gdzie w ponad kilkunastu miejscach wybuchły starcia zbrojne.

11 grudnia: Wietnam wprowadził zakaz eksportu nieprzetworzonych minerałów ziem rzadkich oraz zaostrzył kontrolę nad ich wydobyciem i rafinacją. Parlament Wietnamu przyjął nowelizację prawa geologicznego i mineralnego, która wprowadza zakaz eksportu surowych minerałów ziem rzadkich oraz zaostrza kontrolę nad ich wydobyciem i przetwarzaniem. Nowe przepisy, wchodzące w życie w styczniu przyszłego roku, przewidują ścisły nadzór państwa nad sektorem oraz dopuszczają działalność wyłącznie podmiotów posiadających zgodę rządu. Jednocześnie Wietnam deklaruje otwartość na współpracę międzynarodową w zakresie technologii zaawansowanego przetwarzania, aby rozwijać krajowy łańcuch wartości i zwiększyć samowystarczalność w strategicznym sektorze ziem rzadkich. Decyzja wpisuje się w szerszą strategię budowy krajowego przemysłu, w obliczu rosnącego znaczenia tych surowców dla nowoczesnych technologii i globalnych łańcuchów dostaw. Według raportu US Geological Survey z marca 2025 r. Wietnam posiada rezerwy 3,5 mln ton pierwiastków ziem rzadkich, co plasuje go na szóstym miejscu na świecie. Jest to istotna korekta ze strony amerykańskiej agencji, która wcześniej szacowała, że Wietnam posiada około 22 mln ton, co stanowiło drugie co do wielkości złoża na świecie, zaraz za Chinami.

12 grudnia: Tajlandia odrzuciła oskarżenia Kambodży mówiące o prowadzeniu ostrzału artyleryjskiego na cele cywilne. Siły zbrojne Tajlandii stanowczo odrzuciły oskarżenia Kambodży o ostrzał celów cywilnych, przedstawiając dowody na to, że część materiałów krążących w mediach społecznościowych została sfabrykowana lub wygenerowana przy użyciu sztucznej inteligencji. Wojskowi zakwestionowali autentyczność zdjęć rzekomych pocisków artyleryjskich oraz kraterów po nalotach, wskazując na ich niespójność z rzeczywistymi skutkami użycia tego rodzaju uzbrojenia. Tajlandia zapewniła, że operacje wojskowe są prowadzone z wykorzystaniem precyzyjnych środków i z założeniem minimalizacji strat wśród ludności cywilnej. Jednocześnie armia poinformowała o postępach w zabezpieczaniu kluczowych obszarów przygranicznych, trwających ciężkich walkach w rejonach świątyń oraz o rosnących stratach po obu stronach konfliktu.

13 grudnia: premier Malezji po raz kolejny wezwał Tajlandię i Kambodżę do zaprzestania wszelkich działań zbrojnych. Anwar Ibrahim przeprowadził oddzielne rozmowy telefoniczne z premierami Tajlandii i Kambodży, podczas

których wyraził głębokie zaniepokojenie eskalacją napięć oraz wezwał obie strony do zachowania maksymalnej powściągliwości i zaprzestania wszelkich działań wojennych. Malezja zwróciła się również o wysłanie Zespołu Obserwatorów ASEAN (ASEAN Observer Team, AOT), kierowanego przez dowódcę malezyjskich sił zbrojnych, generała Mohda Nizama Dżafara, w celu monitorowania rozwoju sytuacji na spornym obszarze granicznym oraz deeskalacji napięć. Misja AOT ma otrzymać wsparcie ze strony Stanów Zjednoczonych, które zapewnią zdjęcia satelitarne obszaru konfliktu. Następnie informacje zebrane przez AOT mają być przedstawione na spotkaniu ministrów spraw zagranicznych ASEAN zaplanowanym na 16 grudnia.

13 grudnia: przeciwko wiceprezydent Filipin złożono zawiadomienie dotyczące korupcji. Grupa obywateli, w tym dwóch byłych urzędników państwowych (była doradczyni prezydenta Teresita Quintos-Deles i były podsekretarz stanu ds. finansów Cielo Magno), złożyła skargę dotyczącą działalności korupcyjnej przeciwko Sarze Duterte oraz 15 innym urzędnikom państwowym. We wniosku zarzucono sprzeniewierzenie 10,45 mln USD z publicznych środków w ramach tzw. „skoordynowanych programów” realizowanych zarówno w biurze wiceprezydent jak i w departamencie edukacji, którym Sara Duterte kierowała od połowy 2022 r. do połowy 2024 r. Zgodnie z zawiadomieniem wiceprezydent Filipin oraz pozostali urzędnicy dopuścili się naruszeń prawa karnego, w tym ustawy antykorupcyjnej, a także innych nadużyć. Skarga została złożona do biura Rzecznika Praw Obywatelskich, na czele którego stoi Jesus Crispin Remulla – sojusznik prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr. Warto zaznaczyć, iż prawomocny wyrok w tej sprawie uniemożliwi Sarze Duterte start w wyborach prezydenckich w 2028 r., co jest istotne biorąc pod uwagę, że jest faworytką według ostatnich sondaży.

13 grudnia: straże przybrzeżne z Filipin i Tajwanu zacieśniają współpracę w dobie narastających napięć na Morzu Południowochińskim i w Cieśninie Luzon. Przedstawiciele obu formacji spotkali się w Manili, gdzie omówiono możliwości współpracy dwustronnej w celu dalszego wzmocnienia operacji z zakresu bezpieczeństwa morskiego. W trakcie rozmów poruszono między innymi kwestie związane z rozszerzeniem programów edukacyjnych i szkoleniowych. Spotkanie jest kolejnym przykładem rozwijającej się dyskusji na temat współpracy w dziedzinie obronności i bezpieczeństwa między Filipinami a Tajwanem, po tym jak w lipcu bieżącego roku „The Washington Post” doniósł, że Tajwan po cichu zintensyfikował rozmowy na wysokim szczeblu z Filipinami na tematy dotyczące polityki i obronności.

14 grudnia: Tajlandia wprowadziła morską blokadę Kambodży. Dowództwo sił zbrojnych Tajlandii zarządziło morską blokadę Kambodży, mającą na celu ograniczenie jej zdolności wojskowych poprzez wstrzymanie dostaw ropy

naftowej oraz innych dóbr o znaczeniu strategicznym. Decyzja obejmuje zakaz kierowania do Kambodży wszystkich jednostek morskich – zarówno krajowych, jak i zagranicznych – przewożących towary uznane za strategiczne, a akweny wokół kambodżańskich portów zostały uznane za strefy wysokiego ryzyka. Tajska marynarka wojenna zastrzegła sobie prawo do przechwytywania statków w rejonie Zatoki Tajlandzkiej w przypadku zagrożenia dla bezpieczeństwa narodowego. Posunięcie to nastąpiło w kontekście trwających od 8 grudnia walk na spornym obszarze granicznym między państwami. Jednocześnie armia podkreśla, że nie wydano rozkazu zawieszenia broni, a działania wojskowe są ukierunkowane wyłącznie na cele militarne.

14 grudnia: wojskowy rząd Mjanmy odrzucił międzynarodową krytykę nadchodzących wyborów w kraju. Junta sprzeciwiła się krytyce społeczności międzynarodowej wobec zaplanowanych na 28 grudnia wyborów. Zdaniem rzecznika wojskowego rządu Zaw Min Tuna wybory są wewnętrzną sprawą państwa, mimo tego, że społeczność międzynarodowa uznaje głosowanie za niewolne i niedemokratyczne. Jednocześnie przedstawiciele junty zasugerowali możliwość utrzymania przez jej przywódcę, generała Mina Aung Hlainga, znaczącej roli politycznej po zakończeniu procesu wyborczego. Wybory odbywają się w warunkach trwającej wojny domowej i nasilonych represji wobec opozycji.

15 grudnia: przedterminowe wybory w Tajlandii odbędą się na początku lutego przyszłego roku. W związku z rozwiązaniem parlamentu przez premiera Anutina Charnvirakula, komisja wyborcza poinformowała, że wybory odbędą się 8 lutego 2026 r. Oficjalne wyniki wyborów powinny zostać ogłoszone 9 kwietnia, a w ciągu kolejnych 15 dni nowy parlament będzie musiał wybrać nowego premiera. Wszystko wskazuje na to, że większość głosów zdobędzie Partia Ludowa, która cieszy się największym poparciem społecznym.

15 grudnia: Tajlandia wstrzymała transport paliwa przez punkty kontrolne na granicy z Laosem w obawie przed przekierowaniem dostaw do Kambodży. Rzecznik ministerstwa obrony Tajlandii Surasant Kongsiri poinformował o ograniczeniu przepływu dostaw paliwa przez przejście graniczne Chong Mek do Laosu po otrzymaniu informacji, że są one kierowane do sił zbrojnych Kambodży. Ponadto marynarka wojenna Tajlandii rozważyła ograniczenie ruchu tajskich statków w obszarach wysokiego ryzyka na wodach kambodżańskich, gdzie mogłyby zostać ostrzelane. Tajlandia wprowadziła również blokadę morską dla transportu paliw rafinowanych do Kambodży, które są głównie importowane drogą morską, przede wszystkim z Singapuru. Warto zaznaczyć, iż Tajlandia nie eksportuje ropy naftowej do Kambodży od czasu incydentu z lipca bieżącego roku.

17 grudnia: wojskowy rząd w Mjanmie zapowiedział ukaranie osób zakłócających przygotowania do wyborów. Junta zapowiedziała postawienie przed sądem łącznie 229 osób na podstawie przepisów wprowadzonych w lipcu bieżącego roku, które penalizują wszelkie działania prowadzące do zakłócenia procesu wyborczego. Warto jednak zaznaczyć, że część osób to zbiegli aktywiści lub rebelianci, którzy nie przebywają w areszcie. Na mocy nowych przepisów podejrzanym grozi kara do 10 lat pozbawienia wolności. Ustawa penalizuje również niszczenie kart i lokali wyborczych, za co grozi kara do 20 lat więzienia. Wyniki wyborów są spodziewane pod koniec stycznia 2026 r.

17 grudnia: Kambodża oskarżyła Tajlandię o wykorzystywanie toksycznego gazu w konflikcie granicznym. Ministerstwo obrony Kambodży zarzuciło tajskim siłom zbrojnym używanie toksycznego gazu w walkach prowadzonych na spornych obszarach granicznych, co stanowi wyraźne naruszenie prawa międzynarodowego. Niemniej jednak Kambodża nie przedstawiła żadnych dowodów ani nie poinformowała o formalnym zgłoszeniu tej sprawy do organów międzynarodowych. Rzecznik tajskich sił powietrznych Jackkrit Thammavichai stanowczo zaprzeczył tym doniesieniom i podkreślił, że nigdy nie wykorzystywano broni chemicznej.

18 grudnia: Tajlandia i Kambodża wezmą udział w specjalnym spotkaniu ministrów spraw zagranicznych ASEAN. Zaplanowane na 16 grudnia spotkanie zostało przełożone na 22 grudnia na wniosek Tajlandii. Premier Malezji Anwar Ibrahim poinformował, że ministrowie spraw zagranicznych Tajlandii i Kambodży potwierdzili swój udział w spotkaniu, do którego dojdzie w Kuala Lumpur. Głównym tematem rozmów będzie deeskalacja napięć pomiędzy państwami zaangażowanymi w konflikt graniczny.

21 grudnia: kolejny żołnierz Tajlandii został ranny w wyniku wybuchu miny przeciwpiechotnej. Oficer piechoty morskiej stracił stopę po eksplozji miny typu PMN-2 na terenie prowincji Trat. Sporny obszar został w ostatnim czasie przejęty przez tajskie siły zbrojne w ramach eskalacji napięć z Kambodżą. Był to ósmy tego rodzaju incydent w ostatnim czasie. Na tej podstawie rząd w Bangkoku oskarża Kambodżę o łamanie Konwencji Ottawskiej i zakazie stosowania min przeciwpiechotnych, a także międzynarodowego prawa humanitarnego.

22 grudnia: Filipiny zamówiły dwie nowe fregaty od południowokoreańskiej firmy. Filipińskie ministerstwo obrony wybrało południowokoreańską firmę HD Hyundai Heavy Industries, która zrealizuje zamówienie na dwie fregaty dla marynarki wojennej o szacowanej wartości 585 mln USD. W ciągu ostatnich pięciu lat stocznia zbudowała dla Filipin cztery fregaty i realizuje zamówienie na sześć okrętów patrolowych, z których jeden (BRP Rajah Sulayman) został już dostarczony, a dostawa kolejnego jest

spodziewana w styczniu 2026 r. Nowe zamówienie dotyczy okrętów wzorowanych na konstrukcji HDF-3200 typu Malvar wraz z uzbrojeniem. Jest to kolejna odsłona modernizacji filipińskich sił zbrojnych, na którą w ciągu najbliższych 10 lat ma być przeznaczone około 35 mld USD.

22 grudnia: w Malezji odbyło się specjalne spotkanie ministrów spraw zagranicznych ASEAN w sprawie konfliktu pomiędzy Tajlandią i Kambodżą.

Na kilka dni przed spotkaniem Tajlandia przedstawiła trzy warunki zawieszenia broni: jednostronne ogłoszenie go przez Kambodżę, gwarancję jego ciągłości oraz współpracę przy usuwaniu min lądowych. Premier Anutin Charnvirakul podkreślił jednocześnie, że Bangkok nie ulegnie presji zewnętrznej, co potwierdza asertywną postawę Tajlandii wynikającą z jej przewagi militarnej. Phnom Penh zaprezentowało bardziej wyważone stanowisko, deklarując gotowość do pokojowego rozwiązania sporu w oparciu o prawo międzynarodowe, Kartę ONZ i Kartę ASEAN. Zgodnie z oświadczeniem po spotkaniu ministrowie wysłuchali raportów obu stron oraz Zespołu Obserwatorów ASEAN (ASEAN Observer Team, AOT). Nie osiągnięto porozumienia o zawieszeniu ognia, ustalono jednak, że 24 grudnia w prowincji Chanthaburi odbędzie się posiedzenie Ogólnego Komitetu Granicznego (General Border Committee, GBC), podczas którego omówione zostaną mechanizmy wdrożenia i weryfikacji rozejmu. Stowarzyszenie wyraziło głębokie zaniepokojenie eskalacją przemocy i wezwało do powściągliwości oraz przestrzegania wcześniejszych porozumień.

23 grudnia: Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) oskarżyła wojskowy rząd Mjanmy o zastraszanie obywateli w celu wymuszenia ich udziału w wyborach.

Wysoki komisarz ONZ ds. praw człowieka Volker Türk podkreślił, że wojsko zatrzymuje i surowo karze osoby wyrażające sprzeciw wobec głosowania w wyborach zaplanowanych na 28 grudnia. Do penalizacji jest wykorzystywane tzw. prawo o ochronie wyborów. Ponadto rząd stosuje groźby (np. konfiskaty mienia) wobec przesiedleńców atakami, jeśli nie wrócą, aby wziąć udział w wyborach. Warto jednak zaznaczyć, że według ONZ zbrojne ugrupowania mniejszości etnicznej i opozycyjne wobec junty również stosują groźby, porwania i ataki, aby zniechęcić społeczeństwo do oddania głosu w wyborach. Zdaniem ONZ i międzynarodowych obserwatorów wybory odbywają się w warunkach powszechnej przemocy, represji i braku podstawowych wolności obywatelskich, co uniemożliwia ich uznanie za wolne i uczciwe. Głosowanie nie obejmuje terenów kontrolowanych przez rebeliantów, a kluczowe siły polityczne – w tym Narodowa Liga na rzecz Demokracji – zostały rozwiązane, zaś sama była przywódczyni Aung San Suu Kyi pozostaje w areszcie.

24 grudnia: Tajlandia i Kambodża wznowiły rozmowy na temat zawieszenia broni.

Przedstawiciele sił zbrojnych obu państw przeprowadzili rozmowy

dwustronne w ramach posiedzenia Ogólnego Komitetu Granicznego (General Border Committee, GBC), mające na celu przywrócenie zawieszenia broni po 16 dniach intensywnych walk na spornym obszarze granicznym. Od momentu ponownego wybuchu starć siódmego grudnia zginęło co najmniej 86 osób, a setki tysięcy cywilów zostało przesiedlonych. Do tej pory obie strony wzajemnie się oskarżają o naruszenie porozumienia o pokoju zawartego pod koniec października w Kuala Lumpur.

26 grudnia: były premier Malezji został skazany na 15 lat pozbawienia wolności w związku z aferą wokół państwowego funduszu inwestycyjnego 1MDB. Najib Razak usłyszał wyrok skazujący w sprawie dotyczącej sprzeniewierzenia około 615 mln USD. Sąd Najwyższy uznał go winnym wszystkich 25 zarzutów, obejmujących nadużycie władzy oraz pranie pieniędzy, polegające na transferze środków publicznych na jego prywatne konta za pośrednictwem sieci podmiotów zagranicznych. Oprócz kary pozbawienia wolności Najib został ukarany grzywną w wysokości 2,8 mld USD oraz zobowiązany do zwrotu 492 mln USD, przy czym niewywiązanie się z tych zobowiązań grozi dodatkowymi latami więzienia. Wyrok ma być wykonywany po zakończeniu odbywania przez niego wcześniejszej kary, która potrwa do 2028 r. Sąd odrzucił linię obrony, według której środki miały pochodzić z legalnych darowizn politycznych, uznając przedstawione listy darczyńców za niewiarygodne i sfałszowane, a także podkreślając bezpośrednią wiedzę i kontrolę Najiba nad przepływem pieniędzy. W uzasadnieniu wskazano również na kluczową rolę zbiegłego finansisty Jho Lowa w mechanizmach nadużyć oraz brak działań wobec niego mimo ujawnienia nieprawidłowości. Sprawa, oparta na zeznaniach dziesiątek świadków, w tym byłych menedżerów 1MDB i przedstawicieli sektora bankowego, ma istotne konsekwencje polityczne, pogłębiając napięcia w rządzącej koalicji premiera Anwara Ibrahima. Obóz rządowy postrzega wyrok jako potwierdzenie zasady rządów prawa i odpowiedzialności elit, podczas gdy zwolennicy Najiba traktują go jako symboliczny i politycznie obciążony. Obrona zapowiedziała złożenie apelacji.

26 grudnia: Tajlandia i Kambodża wzajemnie oskarżyły się o eskalację działań zbrojnych na spornych odcinkach granicy, mimo trwających rozmów na temat zawieszenia broni. Według Phnom Penh tajskie siły powietrzne miały użyć myśliwców F-16 do intensywnych bombardowań obszarów przygranicznych w prowincji Banteay Meanchey, natomiast Bangkok twierdzi, że kambodżańskie wojska prowadziły nocny ostrzał terytorium Tajlandii w prowincji Sa Kaeo, powodując zniszczenia zabudowań. Tajlandia poinformowała również o kolejnej eksplozji miny, która zraniła jednego z żołnierzy.

27 grudnia: Tajlandia i Kambodża zawarły kolejne porozumienie o zawieszeniu broni. Rozejm wszedł w życie w południe czasu lokalnego i – według władz Tajlandii – był przestrzegany w pierwszych godzinach po ogłoszeniu. Porozumienie, podpisane przez ministrów obrony obu państw, zakończyło starcia, w których zginęło co najmniej 101 osób, a ponad pół miliona mieszkańców zostało zmuszonych do opuszczenia domów. Uzgodnienia przewidują utrzymanie obecnych pozycji wojsk bez dalszych przemieszczeń oraz zakaz działań zbrojnych wobec ludności cywilnej, a ich realizację monitorować będzie Zespół Obserwatorów ASEAN (ASEAN Observer Team, AOT). Strony zapowiedziały również kontynuację dialogu dwustronnego, w tym rozmowy z udziałem Chin oraz umożliwienie powrotu przesiedlonych cywilów. Jednocześnie porozumienie nie narusza trwających prac nad delimitacją granicy, pozostawiając rozwiązanie wieloletniego sporu terytorialnego dotychczasowym mechanizmom bilateralnym.

27 grudnia: Indonezja skróciła wyroki ponad 16 tys. więźniom w związku z obchodami Bożego Narodzenia. Świąteczne skrócenie wyroków objęło 16078 więźniów, co ma się przyczynić do zmniejszenia wydatków państwa na system penitencjarny o blisko 566 tys. USD. W ramach zastosowanych ulg 174 więźniów zostało natychmiast zwolnionych, a ponad 15,9 tys. otrzymało redukcję długości kary. Wśród beneficjentów znaleźli się również skazani w głośnych sprawach korupcyjnych, w tym przedsiębiorca Harvey Moeis oraz były minister komunikacji Johnny G. Plate, którym skrócono wyroki o jeden miesiąc. Władze podkreśliły, że świąteczne złagodzenia kar stanowi element wieloletniej praktyki, służącej nagradzaniu dobrego zachowania i udziału w programach resocjalizacyjnych, a także ochronie praw osadzonych wyznania chrześcijańskiego. Decyzja wpisuje się w szerszą politykę zarządzania przeludnionym systemem penitencjarnym, obejmującym obecnie ponad 277 tys. osób.

28 grudnia: w Mjanmie odbyła się pierwsza tura wyborów powszechnych. Pierwsze wybory od czasu wojskowego zamachu stanu z lutego 2021 r. przebiegły względnie spokojnie, choć pojawiły się doniesienia o eksplozjach w miastach takich jak Mandalay i Bago oraz w Myawaddy przy granicy z Tajlandią, co uwypukliło niestabilną sytuację bezpieczeństwa w kraju ogarniętym konfliktem między wojskiem a siłami oporu. Wybory organizowane przez juntę mają na celu zdobycie legitymizacji wewnętrznej i międzynarodowej, jednak obejmują jedynie 265 z 330 gmin, ponieważ znaczne obszary pozostają pod kontrolą zbrojnych ugrupowań mniejszości etnicznych. Po raz pierwszy w historii Mjanmy wybory podzielono na trzy etapy: 28 grudnia, 11 stycznia i 25 stycznia, a ogłoszenie wyników ma nastąpić dopiero po zakończeniu ostatniej fazy. W miejscach, gdzie głosowanie się odbywa, frekwencja jest wyraźnie niższa niż w 2020 r., a obecność uzbrojonych żołnierzy przy lokalach wyborczych potęguje

atmosferę strachu. Część wyborców przyznaje, że oddaje głos nie z przekonania, lecz z obawy przed konsekwencjami administracyjnymi lub represjami. Eksperci i obserwatorzy polityczni podkreślają, że wybory nie spełniają standardów demokratycznych i zostały zaprojektowane tak, by utrwalić władzę wojskowych, zwłaszcza dowódcy armii Min Aung Hlaing. Choć Chiny i Rosja popierają proces wyborczy, wysyłając obserwatorów, organizacje prodemokratyczne ostrzegają, że społeczność międzynarodowa powinna przygotować się na dalszy chaos polityczny i gospodarczy. Dane organizacji monitorujących konflikt wskazują na gwałtowny wzrost przemocy ze strony wojska w ostatnich latach, tysiące ofiar cywilnych oraz miliony przesiedlonych.

29 grudnia: Tajlandia oskarżyła Kambodżę o naruszenie najnowszego porozumienia o zawieszeniu broni. Według Bangkoku, zaledwie dzień po podpisaniu rozejmu, ze strony kambodżańskiej nad terytorium Tajlandii miało wlecieć ponad 250 dronów, co uznano za prowokację i pogwałcenie ustaleń mających na celu deeskalację napięć. Nowe oskarżenia Tajlandii oraz zapowiedź ponownego rozważenia decyzji o uwolnieniu 18 kambodżańskich żołnierzy zatrzymanych wcześniej przez stronę tajską wzbudziły wątpliwości co do trwałości rozejmu. Stało się to w momencie, gdy ministrowie spraw zagranicznych obu państw kończyli w Chinach dwudniowe rozmowy mające na celu odbudowę zaufania i poprawę wzajemnych relacji. Minister spraw zagranicznych Kambodży Prak Sokhonn, zbagatelizował oskarżenia Bangkoku, określając incydent jako „niewielki problem” związany z lotami dronów obserwowanymi po obu stronach granicy. Zapewnił, że oba państwa zgodziły się zbadać sprawę i rozwiązać wszelkie nieporozumienia.

30 grudnia: ASEAN będzie obserwować przebieg wyborów w Mjanmie w celu uniknięcia przedwczesnej legitymizacji procesu wyborczego. Premier Malezji, sprawujący przewodnictwo w ASEAN do końca 2025 r., zapowiedział dokładną obserwację procesu wyborczego w Mjanmie przed podjęciem ostatecznej decyzji w sprawie oceny wyników wyborów. Przedstawiciele państw zachodnich i szef ONZ ds. praw człowieka potępili głosowanie, wskazując na represje wobec przeciwników politycznych oraz listę kandydatów zdominowaną przez sojuszników junty, co najprawdopodobniej doprowadzi do wzmocnienia wpływów wojska w kraju. Oficjalne wyniki pierwszej fazy głosowania jeszcze nie zostały opublikowane, lecz starszy przedstawiciel promilitarnej partii Unii Solidarności i Rozwoju (Union Solidarity and Development Party, USDP) poinformował, że jego ugrupowanie zdobyło 82 z 102 miejsc w Izbie Niższej, które były przedmiotem głosowania 28 grudnia. Kolejne dwie fazy wyborów zaplanowano na 11 i 25 stycznia. Podczas ostatnich wyborów w 2020 r. USDP poniosła druzgocącą porażkę z Narodową Ligą na rzecz Demokracji (National League for Democracy, NLD) Aung San Suu Kyi, która została rozwiązana po zamachu stanu z początku lutego 2021 r.

30 grudnia: Tajlandia rozważa zmianę terminu uwolnienia kambodżańskich żołnierzy. W związku z upływem 72-godzinnego okresu monitorowania zawieszenia broni, po którym miało dojść do zwolnienia 18 pojmanych żołnierzy z Kambodży, rzecznik ministerstwa spraw zagranicznych Tajlandii poinformował na konferencji prasowej, że do zwolnienia może dojść w późniejszym terminie. Nikorndej Balankura zaznaczył, że Tajlandia ściśle przestrzegała zawieszenia broni, które weszło w życie o godzinie 12:00 w dniu 27 grudnia 2025 r., zgodnie ze wspólnym oświadczeniem obu stron. Niemniej jednak w tym czasie doszło do naruszenia tajskiej przestrzeni powietrznej przez kambodżańskie drony, co zdaniem Bangkoku stanowi naruszenie art. 6 wspólnego oświadczenia, mówiącego o powstrzymaniu się obu stron od prowokacyjnych działań. Mimo tego ministerstwa obrony obu państw pozostają w ścisłym kontakcie, zgodnie z art. 14.

30 grudnia: Malezja wznowiła poszukiwania wraku samolotu z lotu MH370. Blisko 12 lat po zaginięciu samolotu Malaysia Airlines Flight MH370, na pokładzie którego znajdowało się 239 osób, wznowiono poszukiwania jednej z największych zagadek w historii lotnictwa. Nowa operacja prowadzona jest na odległych wodach południowego Oceanu Indyjskiego i ma na celu odnalezienie wraku maszyny oraz wyjaśnienie okoliczności tragedii, która od ponad dekady pozostaje nierozwiązana. Do akcji przystąpili amerykańscy śledczy we współpracy z wyspecjalizowaną firmą zajmującą się robotyką morską, wykorzystując nowoczesne technologie głębinowe oraz bardziej precyzyjne dane analityczne. Samolot typu Boeing 777 wystartował z Kuala Lumpur 8 marca 2014 r., lecąc do Pekinu w ramach planowanego sześciogodzinnego rejsu. Niespełną godzinę po starcie jego transponder przestał nadawać sygnał, co spowodowało zniknięcie maszyny z cywilnych radarów. Dane wojskowe wykazały później gwałtowną zmianę kursu na zachód, przelot nad Malezją i dalszą drogę na południe nad bezkresnym Oceanem Indyjskim. W kolejnych latach przeprowadzono największą i najdroższą akcję poszukiwawczą w dziejach lotnictwa, obejmującą ponad 120 tys. km² dna morskiego u wybrzeży Australii Zachodniej. Pomimo zaangażowania wielu państw oraz użycia statków, samolotów i sonarów, nie odnaleziono wraku. Poszukiwania zakończono w 2017 r. Rząd Malezji wyraził zgodę na ponowne rozpoczęcie poszukiwań, powierzając je firmie Ocean Infinity z siedzibą w Teksasie. Operacja realizowana jest na zasadzie „brak znaleziska – brak wynagrodzenia”, co oznacza, że spółka otrzyma 70 mln USD tylko w przypadku odnalezienia wraku. Nowy etap ma potrwać do 55 dni i obejmuje znacznie mniejszy, około 15 tys. km² obszar, wytypowany na podstawie zaktualizowanych danych satelitarnych, modeli dryfu szczątków i analiz ekspertów.

31 grudnia: Tajlandia uwolniła 18 kambodżańskich żołnierzy. Ministerstwo obrony Kambodży poinformowało, że żołnierze zostali bezpiecznie

przetransportowani do kraju po 155 dniach przetrzymywania przez Tajlandię. Ministerstwo spraw zagranicznych Tajlandii potwierdziło ich uwolnienie, podkreślając, że gest ten ma charakter dobrej woli i służy budowie wzajemnego zaufania. Władze w Phnom Penh wyraziły nadzieję, że krok ten przyczyni się do poprawy relacji dwustronnych. Kambodża utrzymywała, że żołnierze zostali schwytani przez Tajlandię 29 lipca, czyli już po wejściu w życie wcześniejszego zawieszenia broni. Przez kolejne miesiące los ich uwolnienia pozostawał niepewny, zwłaszcza po tym, jak Bangkok oskarżył Phnom Penh o naruszenie najnowszego porozumienia poprzez naruszenie przestrzeni powietrznej przez dużą liczbę dronów.

31 grudnia: w pierwszej fazie wyborów w Mjanmie głosowało nieco ponad połowa uprawnionych. Wojskowy rząd poinformował, że w pierwsze z trzech faz wyborów wzięło udział nieco ponad 52% uprawnionych do głosowania. Frekwencja ta była wyraźnie niższa niż w dwóch poprzednich wyborach powszechnych i stanowi pierwszy ogólnokrajowy proces wyborczy od czasu wojskowego zamachu stanu w 2021 r. Rzecznik junty Zaw Min Tun poinformował media państwowe, że 28 grudnia głos oddało ponad sześć milionów osób, co stanowi 52,13 proc. zarejestrowanych wyborców w 102 gminach objętych pierwszym etapem głosowania. Podkreślił przy tym, że nawet w rozwiniętych demokracjach zdarzają się wybory z frekwencją poniżej 50 proc., określając osiągnięty wynik jako „powód do dumy”. Dla porównania, według amerykańskiej organizacji pozarządowej International Foundation for Electoral Systems, frekwencja w wyborach powszechnych w Mjanmie w latach 2015 i 2020 wynosiła około 70%. Kolejne etapy wyborów zaplanowano na 11 i 25 stycznia i mają one objąć łącznie 265 z 330 gmin w kraju, choć władze wojskowe nie sprawują pełnej kontroli nad wszystkimi tymi obszarami.

KOMENTARZ

7 grudnia doszło do kolejnego incydentu, który doprowadził do eskalacji napięć pomiędzy Tajlandią a Kambodżą na tle trwającego od ponad wieku sporu dotyczącego 817-kilometrowej granicy między tymi państwami. Był to już trzeci poważny incydent tego rodzaju w bieżącym roku, przyczyniający się do destabilizacji regionu oraz wywierający istotny wpływ na sytuację polityczną wewnątrz Tajlandii.

W kilku miejscach wzdłuż wspólnej granicy doszło do intensywnej wymiany ognia. Według oświadczenia kambodżańskiego ministerstwa obrony to tajscy żołnierze jako pierwsi otworzyli ogień w pobliżu granicy w prowincji Preah Vihear. Phnom Penh podkreśliło jednocześnie, że nie podjęło działań odwetowych i zwróciło się do Zespołu Obserwatorów ASEAN (ASEAN Observer Team, AOT) o wszczęcie postępowania wyjaśniającego. Tajlandia w odpowiedzi obarczyła Kambodżę odpowiedzialnością za rozpoczęcie walk w prowincji Sisaket, wskazując, że tajscy żołnierze odpowiedzieli ogniem po odniesieniu ran przez dwie osoby. Następnie tajskie siły zbrojne potwierdziły użycie myśliwców F-16 do zbombardowania kambodżańskich pozycji artyleryjskich, które miały ostrzelać bazę Anupong, zabijając jednego żołnierza i raniąc dwóch kolejnych.

W ciągu dwóch tygodni walk zginęło co najmniej 17 tajskich żołnierzy, a niemal 260 tys. cywilów zostało przesiedlonych z obszarów zagrożonych. Odnotowano również pierwszą ofiarę cywilną po stronie tajskiej – osobę, która zginęła w wyniku wybuchu kambodżańskiej rakiety w prowincji Sisaket. Po stronie Kambodży śmierć poniosło 11 cywilów, a 74 osoby zostały ranne, przy czym niemal 400 tys. mieszkańców ewakuowano z terenów przygranicznych. Premier Tajlandii Anutin Charnvirakul oświadczył, że rząd dołoży wszelkich starań, aby chronić integralność terytorialną państwa, i nie podejmie dialogu z Kambodżą do czasu spełnienia warunków stawianych przez Bangkok. Ministerstwo obrony Kambodży zadeklarowało natomiast, że mimo ataków na swoje siły zbrojne będzie przestrzegać zawieszenia broni i powstrzyma się od działań odwetowych, jednocześnie wzywając społeczność międzynarodową do potępienia naruszeń ze strony Tajlandii. Pomimo tych deklaracji tajskie wojsko poinformowało, że Kambodża użyła dronów do zrzucania bomb na bazy wojskowe w Tajlandii oraz wystrzeliła rakiety BM-21 w kierunku celów cywilnych.

Bangkok stopniowo zwiększał presję na Phnom Penh, dążąc do ograniczenia zdolności kambodżańskich sił zbrojnych do kontynuowania działań militarnych. Dowództwo sił zbrojnych Tajlandii ogłosiło morską blokadę Kambodży, której celem było wstrzymanie dostaw ropy naftowej i innych dóbr o znaczeniu strategicznym. Zakazano kierowania do Kambodży jednostek morskich – zarówno krajowych, jak i zagranicznych – przewożących towary uznane za strategiczne, a akweny wokół kambodżańskich portów uznano za strefy wysokiego ryzyka. Tajska marynarka wojenna zastrzegła sobie prawo do przechwytywania statków na wodach Zatoki Tajlandzkiej w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa narodowego. Należy podkreślić, że zdecydowana większość paliw rafinowanych trafia do Kambodży drogą morską, głównie z Singapuru. Ponadto Tajlandia ograniczyła tranzyt paliw przez przejście graniczne Chong Mek do Laosu w związku z doniesieniami o ich dalszym transporcie do kambodżańskich sił zbrojnych. Działania te uzupełniono operacjami militarnymi: wojska tajskie przejęły kontrolę nad spornym obszarem w prowincji Trat i

wprowadziły godzinę policyjną w pięciu dystryktach, z wyłączeniem wysp turystycznych Koh Chang i Koh Kood. Lotnictwo zbombardowało również most Chum Nea, wykorzystywany do transportu ciężkiego sprzętu wojskowego oraz trzy kasyna służące do składowania uzbrojenia i obsługi dronów bojowych.

Pomimo deklaracji pokojowych Kambodża również prowadziła działania zbrojne, opierając się głównie na ostrzale artyleryjskim i użyciu rakiet BM-21. Jednocześnie Phnom Penh konsekwentnie zabiegało o wsparcie społeczności międzynarodowej, formułując oskarżenia wobec Bangkoku o łamanie zawieszenia broni, atakowanie infrastruktury cywilnej oraz stosowanie broni chemicznej. Działania te wpisały się w próbę przedstawienia Tajlandii jako agresora i zwiększenia międzynarodowej presji na Bangkok w celu zrównoważenia jego przewagi militarnej.

Destabilizacja relacji tajsko-kambodżańskich sprawiła, że Malezja, kończąc swoje przewodnictwo w ASEAN, zdecydowała się na zwołanie specjalnego szczytu ministrów spraw zagranicznych poświęconego konfliktowi. Zgodnie z oświadczeniem po spotkaniu ministrowie wysłuchali raportów obu stron oraz AOT. Nie osiągnięto porozumienia o zawieszeniu ognia, ustalono jednak, że 24 grudnia w prowincji Chanthaburi odbędzie się posiedzenie Ogólnego Komitetu Granicznego (GBC), podczas którego omówione zostaną mechanizmy wdrożenia i weryfikacji rozejmu. ASEAN wyraził głębokie zaniepokojenie eskalacją przemocy i wezwał do powściągliwości oraz przestrzegania wcześniejszych porozumień.

Ostatecznie skonfliktowanym państwo udało się wynegocjować kolejne porozumienie o zawieszeniu broni. Uzgodnienia przewidują utrzymanie obecnych pozycji wojsk bez dalszych przemieszczeń oraz zakaz działań zbrojnych wobec ludności cywilnej, a ich realizację monitorować będzie AOT. cywilów. Bangkok zobowiązał się również do uwolnienia 18 kambodżańskich żołnierzy po upływie 72 godzin od wejścia w życie zawieszenia broni, pod warunkiem, że nie dojdzie do żadnych naruszeń ze strony Kambodży. Tajlandia rozważała zmianę tych warunków w związku z kolejnym incydentem, w ramach którego duża liczba kambodżańskich dronów naruszyła przestrzeń powietrzną Tajlandii. Ostatecznie doszło jednak do uwolnienia wszystkich 18 żołnierzy, którzy byli przetrzymywani przez 155 dni. Ministerstwo spraw zagranicznych Tajlandii podkreśliło, że gest ten ma charakter dobrej woli i służy budowie wzajemnego zaufania. Z kolei władze w Phnom Penh wyraziły nadzieję, że krok ten przyczyni się do poprawy relacji dwustronnych.

II.STOSUNKI BILATERALNE CHIN Z PAŃSTWAMI ASEAN

1 grudnia: Filipiny odroczyły budowę jednego z najdłuższych mostów morskich w związku z obawami dotyczącymi zaangażowania chińskiej firmy. Rząd w Manili podjął decyzję o odroczeniu przyznania kontraktu na realizację części projektu mającego doprowadzić do budowy jednego z najdłuższych mostów morskich na świecie, po tym jak lokalna społeczność wyraziła sprzeciw wobec potencjalnego udziału chińskiej firmy z powodu potencjalnych zagrożeń dla bezpieczeństwa narodowego. Ministerstwo robót publicznych poinformowało, że propozycje wykonawców przechodzą dokładną ocenę w Azjatyckim Banku Rozwoju (Asian Development Bank, ADB), który pełni funkcję pożyczkodawcy i nadzorcy projektu, aby zapewnić zgodność z międzynarodowymi standardami środowiskowymi i zarządczymi. Początkowo planowano ogłoszenie wyników 29 listopada, jednak termin ten został przesunięty. Kontrowersje wzbudziły oferty chińskich firm, w tym China Harbour Engineering Company, będącej spółką zależną China Communications Construction Company. Firma zaoferowała wykonanie odcinka lądowego projektu wartego 123 mln USD za najniższą kwotę 83,4 mln USD, jednak lokalne stowarzyszenia branży morskiej wyraziły obawy, że przyznanie kontraktu chińskiej firmie stwarza zagrożenie dla strategicznego projektu. Projekt mostu o długości 32 km ma połączyć prowincje Bataan i Cavite, stanowiąc część planu infrastrukturalnego wartego 3,9 mld USD, który według prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr. ma poprawić warunki logistyczne na wyspie Luzon. Finansowanie obejmuje 2,11 mld USD z ADB oraz 1,14 mld USD z chińskiego Asian Infrastructure Investment Bank. Termin przyznania kontraktu i rozpoczęcia realizacji projektu pozostaje nieznany, a jego przyszłość uzależniona jest od ostatecznej oceny ADB oraz decyzji władz Filipin w kontekście bezpieczeństwa narodowego.

3 grudnia: Filipiny odnotowały wzmożoną aktywność Chin na spornym obszarze Morza Południowochińskiego. Samolot patrolowy filipińskiej straży przybrzeżnej wykrył jednostkę chińskiej marynarki wojennej o numerze 553 zaledwie 50 mil morskich od wybrzeży Zambales, a także trzy statki chińskiej straży przybrzeżnej, dwa milicji morskiej oraz dwa niszczyciele i jeden statek zaopatrzeniowy chińskiej marynarki wojennej na wodach wokół płycizny Scarborough. Na ten obszar został wysłany statek patrolowy filipińskiej straży przybrzeżnej BRP Cabra, którego zadaniem jest przeciwdziałanie normalizacji nielegalnych patroli chińskich jednostek w obrębie wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin na Morzu Południowochińskim.

8 grudnia: sąd w Pekinie nakazał malezyjskiej linii lotniczej wypłacenie odszkodowań rodzinom ofiar katastrofy z 2014 r. Chiński sąd wydał wyrok, zgodnie z którym linie lotnicze Malaysia Airlines mają wypłacić odszkodowanie w wysokości 410 tys. USD rodzinom ośmiu pasażerów lotu MH370. Na pokładzie samolotu, który zaginął po wylocie z Kuala Lumpur do Pekinu w 2014 r., znajdowało się 239 pasażerów i członków załogi. Pomimo wieloletnich poszukiwań nie wiadomo, dlaczego samolot się rozbił ani co stało się z osobami na pokładzie, które w zdecydowanej większości posiadały chińskie obywatelstwo. Sąd poinformował, że kolejne 23 sprawy pozostają w toku. W 47 innych sprawach rodziny zawarły ugodę z liniami lotniczymi i wycofały pozwy. Warto dodać, że rząd Malezji zapowiedział wznowienie poszukiwań samolotu 30 grudnia bieżącego roku.

8 grudnia: Według Tajlandii Kambodża wykorzystuje rosyjskie i chińskie uzbrojenie. Rzecznik ministerstwa obrony Tajlandii, kontradmirał Surasant Kongsiri, poinformował, że na podstawie analizy ruchów uzbrojenia i jego zasięgu wojsko oceniło, iż kambodżańskie siły mogły użyć radzieckich wyrzutni BM-21 oraz chińskich systemów rakietowych PHL-03. Zagrożenie ze strony systemów PHL-03 nie było wcześniej publicznie podnoszone. Zgodnie z warunkami zawieszenia broni obie strony miały od listopada, w trzech etapach, wycofywać ciężkie uzbrojenie z nad granicy – najpierw systemy rakietowe, następnie artylerię, a na końcu czołgi i inne pojazdy opancerzone. Proces ten został jednak wstrzymany po tym, jak tydzień później wybuch miny ciężko zranił tajskiego żołnierza. Według danych Międzynarodowego Instytutu Studiów Strategicznych armia Kambodży, znacznie słabsza liczebnie i sprzętowo od tajskiej. Dysponuje około 48 wyrzutniami BM-21 o zasięgu 15–40 km oraz zaledwie sześcioma systemami PHL-03, zdolnymi do wystrzeliwania rakiet kierowanych i niekierowanych na odległość od 70 do 130 km.

9 grudnia: w pobliżu Filipin wykryto zwiększona obecność chińskiej marynarki wojennej. Filipińskie siły zbrojne poinformowały o monitorowaniu aktywności chińskiej grupy uderzeniowej z lotniskowcem Liaoning na czele oraz grupy statków desantowych na północny-wschód od wybrzeży wyspy Luzon. W skład grupy uderzeniowej oprócz lotniskowca wchodziły również dwa okręty eskortowe i jednostka zaopatrzeniowa. Obie grupy działały niezależnie i były od siebie oddalone o 600–800 mil morskich. Wszystkie chińskie statki pozostawały poza wodami wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin, co wskazuje na to, że ich mobilizacja najprawdopodobniej jest związana z chińsko-japońskimi napięciami wokół Tajwanu.

9 grudnia: przedstawiciele Filipin i Chin starli się na forum Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie sporu na Morzu Południowochińskim. Przy okazji debaty na temat zarządzania oceanami,

rybołówstwa i różnorodności biologicznej na obszarach poza granicami kraju przedstawicielka Filipin poruszyła kwestię „nielegalnych, przymusowych, agresywnych i niebezpiecznych działań na Morzu Południowochińskim”, a także podkreśliła przestrzeganie przez Filipin UNCLOS oraz wyroku trybunału arbitrażowego z 2016 r. Wypowiedź spotkała się z reakcją przedstawiciela Chin, który podkreślił, że Zgromadzenie Ogólne ONZ nie jest odpowiednim forum do omawiania spraw związanych z Morzem Południowochińskim. Zaznaczył również, iż Chiny posiadają niekwestionowaną suwerenność nad wyspami Morza Południowochińskiego i przyległymi wodami, co jest sprzeczne z orzeczeniem trybunału arbitrażowego. Niemniej jednak strona chińska określiła orzeczenia „polityczną farsą, imitującą postępowanie sądowe”. Chińska delegacja oskarżył przy okazji rząd w Manili o naruszenie suwerenności terytorialnej Chin za sprawą krajowej ustawy o strefach morskich.

10 grudnia: Singapur przeprowadził bilateralne ćwiczenia wojskowe z Chinami. Ministerstwo obrony Singapuru poinformowało o przeprowadzeniu siódmej edycji ćwiczeń wojskowych Exercise Cooperation z Chinami. Tegoroczna edycja odbyła się w Safti City i skupiała się na działaniach antyterrorystycznych w środowisku zurbanizowanym. Safti City to pierwsze w Singapurze wielokondygnacyjne centrum szkoleniowe przeznaczone do treningu w warunkach miejskich, uruchomione w marcu bieżącego roku. Obiekt wyposażony jest w inteligentne systemy monitoringu i analiz, które umożliwiają przekazywanie informacji zwrotnych w czasie rzeczywistym, wspierając szkolenie w szerokim zakresie operacji, w tym zwalczania terroryzmu. W ćwiczeniach wzięło udział łącznie 180 żołnierzy, po 90 z każdego państwa.

13 grudnia: chińska straż przybrzeżna zaatakowała filipińskich rybaków na spornym obszarze Morza Południowochińskiego. Filipińska straż przybrzeżna poinformowała, że trzech rybaków zostało rannych a dwa statki zostały uszkodzone po tym jak jednostka chińskiej straży przybrzeżnej użyła armatki wodnej w pobliżu płycizny Sabina (Sabina Shoal), gdzie 20 łodzi rybackich prowadziło połowy. Filipińska straż przybrzeżna wysłała dwie jednostki (BRP Cape Engaño oraz BRP Malapascua) w rejon płycizny Sabina znajdującej się około 75 mil morskich od wybrzeży wyspy Palawan w celu ochrony rybaków oraz udzielenia pomocy poszkodowanym. Działania chińskiej straży przybrzeżnej zostały potępione przez szereg państw, a także przez Unię Europejską.

16 grudnia: Filipiny potępiły działania Chin w związku z ostatnim incydem na Morzu Południowochińskim. Minister obrony Gilberto Teodoro potępił działania chińskiej straży przybrzeżnej i milicji morskiej wobec filipińskich rybaków w pobliżu płycizny Sabina (Sabina Shoal), określając je jako „niebezpieczne” i „nieludzkie”. Minister zaprzeczył również narracji Pekinu, mówiącej o tym, że filipińscy rybacy mieli grozić chińskim funkcjonariuszom

nożami. W związku z tym oskarżył Chiny o prowadzenie zorganizowanej kampanii dezinformacyjnej i wezwał je do zaprzestania rozpowszechniania fałszywych informacji. Dzień wcześniej filipińskie ministerstwo spraw zagranicznych złożyło formalny protest w sprawie incydentu do ambasady ChRL w Manili. Według chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych podjęte przez straż przybrzeżną środki były konieczne dla ochrony chińskiej suwerenności terytorialnej, a działania służb były „rozsądne, zgodne z prawem, profesjonalne i powściągliwe”.

18 grudnia: Chiny zapowiedziały większe zaangażowanie w mediacje pomiędzy Tajlandią i Kambodżą.

Chińskie ministerstwo spraw zagranicznych poinformowało o wysłaniu specjalnego wysłannika ds. azjatyckich Deng Xijuna do Tajlandii i Kambodży w celu działań mediacyjnych. Pekin oświadczył, że uważnie śledzi rozwój sytuacji na granicy pomiędzy skonfliktowanymi państwami i „aktywnie działa na rzecz deeskalacji” konfliktu, choć zazwyczaj unika publicznego angażowania się w spory zbrojne, ograniczając się do ułatwiania dialogu. Będzie to pierwsza misja Deng Xijuna od czasu podpisania tzw. porozumienia o pokoju w Kuala Lumpur z końca października bieżącego roku, choć dyplomata wcześniej co najmniej dwukrotnie podejmował próby mediacji. Warto dodać, iż rzecznik chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Guo Jiakun nie potwierdził ani nie zaprzeczył tym doniesieniom mówiącym o wykorzystywaniu przez Kambodżę chińskiego uzbrojenia w sporze z Tajlandią.

22 grudnia: Chiny rozpoczęły nowy projekt wydobywania ropy naftowej na

Morzu Południowochińskim. Chińska firma naftowa CNOOC poinformowała o rozpoczęciu nowego projektu wydobywania ropy naftowej na Morzu Południowochińskim - Xijiang Oilfields 24 Block Development Project, który ma osiągnąć poziom dziennej produkcji na poziomie 18 tys. baryłek w 2026 r. W ramach projektu będą wykorzystane istniejące instalacje Huxi z dodatkiem nowej, bezzałogowej platformy głowicowej. Zgodnie z oświadczeniem, w ramach projektu planowane jest uruchomienie 10 odwiertów.

23 grudnia: Chiny wyraziły pełne poparcie dla wysiłków mediacyjnych

ASEAN w sprawie sporu pomiędzy Tajlandią i Kambodżą. Specjalny wysłannik Chin ds. azjatyckich Deng Xijun przeprowadził rozmowy z przedstawicielami skonfliktowanych państw i podkreślił, że dla obu stron priorytetem pozostaje osiągnięcie zawieszenia broni oraz wznowienie dialogu politycznego w celu pokojowego rozwiązania sporów granicznych. Jednocześnie Pekin zadeklarował pełne poparcie dla wysiłków mediacyjnych ASEAN i wyraził gotowość ponownego stworzenia warunków oraz zapewnienia platformy do rozmów i negocjacji między obiema stronami.

23 grudnia: wybory w Mjanmie uzyskały poparcie ze strony Chin.

Zaplanowane na 28 grudnia wybory organizowane przez wojskowy rząd spotkały

się z poparciem ze strony Pekinu, podczas gdy duża część międzynarodowych obserwatorów i ekspertów krytykuje tę inicjatywę, która ich zdaniem ma posłużyć do legitymizacji władzy junty. Choć Chiny obecnie wspierają wojskowe władze, analitycy wskazują na narastające wątpliwości Pekinu wobec przywódcy junty, generała Min Aung Hlainga, uznawanego za polityka upartego i niezdolnego do skutecznego zarządzania kryzysem. Wybory, choć powszechnie krytykowane jako „pozorne”, mogą w praktyce ograniczyć jego władzę, zmuszając go do wyboru między stanowiskiem prezydenta a funkcją naczelnego dowódcy sił zbrojnych, które dotąd łączył.

27 grudnia: Filipiny zarzucają Chinom rozpowszechnianie propagandy. Na profilu mediów społecznościowych chińskiej ambasady w Manili pojawił się wpis ze zdjęciem przedstawiającym filipińskiego rybaka, któremu pomocy humanitarnej udzieliła chińska marynarka wojenna. Według treści wpisu rybak Larry Tumalis dryfował przez trzy dni na wodach Morza Południowochińskiego u wybrzeży Zambales. Post szybko zyskał popularność w mediach społecznościowych, głównie za sprawą jego rozpowszechniania przez zwolenników rodziny Duterte (Rodrigo Duterte był prezydentem Filipin, a jego córka jest obecnie wiceprezydent). Treść wpisu została podważona przez rzecznika filipińskiej straży przybrzeżnej, który wyjaśnił, że łódź Tumalisa była bezpiecznie zakotwiczona i została odnaleziona filipiński patrol w czasie krótszym niż 24 godziny. Wszystko wskazuje na to, że post poświęcony filipińskiemu rybakowi miał przede wszystkim na celu odbudowę wizerunku Chin po ostatnim incydencie z użyciem armatki wodnej w pobliżu płycizny Sabina (Sabina Shoal), w którym rannych zostało trzech filipińskich rybaków.

29 grudnia: zdaniem Chin zniszczenia rafy koralowej w pobliżu płycizny Scarborough są skutkiem ćwiczeń wojskowych. Według sporządzonego przez chińskie ministerstwo zasobów naturalnych raportu zniszczenie rafy koralowej na spornym obszarze Morza Południowochińskiego jest wynikiem ćwiczeń wojskowych z wykorzystaniem bomb i materiałów wybuchowych. Chiny nie wskazały żadnego konkretnego państwa odpowiedzialnego za zniszczenie środowiska naturalnego. Warto jednak zaznaczyć, iż we wrześniu bieżącego roku Chiny zatwierdziły utworzenie a płyciznie Scarborough narodowego rezerwatu przyrody, co Manila skrytykowała jako „jawny pretekst do okupacji”.

29 grudnia: w Chinach odbyło się spotkanie trójstronne z udziałem przedstawicieli Tajlandii i Kambodży. W prowincji Yunnan chiński minister spraw zagranicznych Wang Yi spotkał się ze swoimi odpowiednikami z skonfliktowanych państw, aby omówić aktualną sytuację na spornym obszarze granicznym, a także rozpocząć proces deeskalacji napięć. We wspólnym komunikacie chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych podkreślono, że Tajlandia i Kambodża będą dążyć do odbudowy politycznego zaufania w celu

utrzymania pokoju w regionie. Po rozmowach ministerstwo spraw zagranicznych Tajlandii zaznaczyło, że widzi potrzebę stopniowego budowania wzajemnego zaufania, ale podkreślono jednocześnie, że zmiany w relacjach powinny zachodzić „krok po kroku”. Tajlandia zobowiązała się również do rozważenia uwolnienia 18 kambodżańskich żołnierzy po 72-godzinnej obserwacji zawieszenia broni i poprosi Kambodżę o ułatwienie powrotu swoich obywateli na tereny wzdłuż granicy. W rozmowach w Chinach uczestniczyli również przedstawiciele sił zbrojnych obu państw, którzy prowadzili szereg spotkań bilateralnych z dyplomatami. Kambodżański minister spraw zagranicznych Prak Sokhonn powiedział po rozmowach, że będzie kontynuowana „otwarta komunikacja” między ministrami spraw zagranicznych i obrony, aby odbudować zaufanie i zapobiegać eskalacji drobnych incydentów.

31 grudnia: Filipiny wykryły chiński statek badawczy w obrębie swojej wyłącznej strefy ekonomicznej na Morzu Południowochińskim. Filipińska straż przybrzeżna wysłała samolot patrolowy w celu przechwycenia i zakwestionowania obecności chińskiego statku badawczego, który pełni funkcję bazy dla pojazdów podwodnych. Jednostka została zauważona około 19 mil morskich od wybrzeży prowincji Cagayan, na północy wyspy Luzon. Według komunikatu straży przybrzeżnej, pilot wielokrotnie kierował wezwania radiowe do statku CRV Tan Suo Er Hao, domagając się potwierdzenia, czy prowadzi badania morskie bez zgody Manili. Tego rodzaju działania, jeśli miałyby miejsce, stanowiłyby naruszenie filipińskiego prawa oraz norm prawa międzynarodowego. Chiński statek nie odpowiedział jednak na żadne z wezwań. Do incydentu doszło w tym samym dniu, kiedy Chiny rozpoczęły manewry wojskowe wokół Tajwanu, obejmujące m.in. symulację blokady morskiej. Ćwiczenia „Justice Mission 2025”, rozpoczęły się kilka dni po ogłoszeniu przez Waszyngton rekordowego pakietu uzbrojenia dla Tajwanu o wartości 11,1 mld USD.

KOMENTARZ

Incydent z udziałem filipińskich rybaków oraz jednostek chińskiej straży przybrzeżnej w rejonie płycizny Sabina (Sabina Shoal) stanowi kolejny przykład narastających napięć na Morzu Południowochińskim, będących konsekwencją sprzecznych roszczeń terytorialnych oraz odmiennej interpretacji prawa międzynarodowego. Ostatnie wydarzenie wpisuje się w szerszy kontekst rywalizacji strategicznej pomiędzy Chińską Republiką Ludową a Filipinami, w której coraz częściej dochodzi do bezpośrednich

konfrontacji na morzu, obejmujących zarówno jednostki państwowe, jak i cywilnych rybaków.

Z relacji filipińskiej straży przybrzeżnej wynika, że około dwudziestu filipińskich łodzi rybackich zostało poddanych agresywnym działaniom ze strony chińskiej straży przybrzeżnej polegającym na użyciu armatek wodnych oraz wykonywaniu niebezpiecznych manewrów. W wyniku tych działań trzech rybaków zostało rannych a dwie jednostki rybackie zostały uszkodzone. Zastosowanie środków siłowych wobec cywilnych statków rybackich, znajdujących się – według strony filipińskiej – na wodach należących do wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin rodzi poważne wątpliwości z punktu widzenia międzynarodowego prawa morza, a w szczególności Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza (UNCLOS).

Dodatkowym elementem eskalacyjnym było przecięcie lin kotwicznych filipińskich łodzi przez niewielką jednostkę chińskiej straży przybrzeżnej, co wprost zagrażało bezpieczeństwu rybaków. Takie działania mogą być interpretowane nie tylko jako próba wyegzekwowania roszczeń terytorialnych, lecz także jako sygnał odstraszący, mający na celu zniechęcenie filipińskich rybaków do prowadzenia połowów na spornych obszarach Morza Południowochińskiego. Reakcja filipińskiej straży przybrzeżnej, polegająca na wysłaniu własnych jednostek w celu udzielenia pomocy poszkodowanym, doprowadziła do kolejnych konfrontacyjnych manewrów ze strony chińskich jednostek, co podkreśla wysoki poziom ryzyka niezamierzonej eskalacji sporu.

Stanowisko strony chińskiej opiera się na narracji o konieczności ochrony „suwerenności terytorialnej” nad płycizną Sabina (Xianbin Jiao), którą Pekin uznaje za część swoich historycznych wód w ramach tzw. linii dziewięciu kresek. Argumentacja ta pozostaje jednak w sprzeczności z orzeczeniem Stałego Trybunału Arbitrażowego w Hadze z 2016 r., który jednoznacznie zakwestionował zasadność chińskich roszczeń historycznych na Morzu Południowochińskim. Mimo to Chiny konsekwentnie ignorują to orzeczenie, opierając swoje działania na własnej interpretacji prawa międzynarodowego oraz krajowych regulacjach prawnych.

Z perspektywy Filipin płycizna Sabina znajduje się jednoznacznie w granicach ich wyłącznej strefy ekonomicznej, co nadaje Manili prawo do eksploatacji zasobów morskich oraz prowadzenia działalności rybackiej. Tego rodzaju incydenty świadczą o tym, że Chiny kontynuują swoje działania w tzw. szarej strefie, polegające na używaniu środków poniżej progu otwartego starcia zbrojnego, ale wystarczająco dotkliwych, by stopniowo zmieniać stan faktyczny na spornych obszarach.

Stany Zjednoczone otwarcie potępiły chińskie działania i wyraziły swoje pełne poparcie dla Filipin, co wskazuje na umiędzynarodowienie sporu i jego znaczenie dla regionalnej architektury bezpieczeństwa. Waszyngton konsekwentnie podkreśla znaczenie swobody żeglugi oraz przestrzegania prawa międzynarodowego, jednocześnie wzmacniając swoje sojusze w regionie Azji i Pacyfiku. Dla Manili incydenty tego rodzaju stanowią dodatkowy impuls do pogłębiania współpracy obronnej nie tylko z USA, lecz także z innymi partnerami regionalnymi jak i spoza regionu.

Równoczesne doniesienia o incydencie w rejonie płycizny Scarborough, obejmującym wezwania do opuszczenia przestrzeni powietrznej przez filipiński samolot patrolowy, sugerują skoordynowaną i wielowymiarową presję ze strony Chin. Działania te wskazują na dążenie Pekinu do demonstracji kontroli zarówno w domenie morskiej, jak i powietrznej, co ma istotne implikacje dla stabilności regionalnej.

III. RYWALIZACJA CHINY-USA W ASEAN

1 grudnia: filipińska straż przybrzeżna po raz pierwszy weźmie udział w amerykańskich ćwiczeniach Rim of the Pacific (Rimpac). Dowódca filipińskiej straży przybrzeżnej admirał Ronnie Gil Gavan zapowiedział udział w największych na świecie międzynarodowych ćwiczeniach morskich, organizowanych co dwa lata w Stanach Zjednoczonych. Straż przybrzeżna z Filipin będzie pierwszą tego rodzaju formacją z państw członkowskich ASEAN uczestniczącą w tych ćwiczeniach, co ma wymiar symboliczny i polityczny. W manewrach Rimpac najprawdopodobniej weźmie udział 97-metrowy wielozadaniowy okręt reagowania typu Teresa Magbanua.

6 grudnia: Filipiny wykryły chińskie i amerykańskie statki operujące w pobliżu płycizny Scarborough. Filipińska straż przybrzeżna poinformowała, że podczas patrolu w ramach monitorowania sytuacji morskiej na Morzu Południowochińskim zaobserwowała jednoczesną obecność chińskich i amerykańskich okrętów wojennych operujących w niewielkiej odległości od siebie w rejonie płycizny Scarborough. Zbieżność działań sił filipińskich, chińskich i amerykańskich stanowi kolejny przejaw narastających napięć wokół tego spornego obiektu morskiego, który od lat jest miejscem licznych incydentów między Manilą a Pekinem. Chińska straż przybrzeżna oraz okręty Marynarki Wojennej Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej regularnie patrolują okolice płycizny Scarborough, aby demonstrować roszczenia terytorialne Pekinu. W ostatnich miesiącach w tym samym rejonie coraz częściej pojawiają się także okręty amerykańskiej marynarki wojennej. Jest to odpowiedź na niedawne

ogłoszenie przez Chiny utworzenia tam narodowego rezerwatu przyrody, co Manila uznała za próbę umocnienia faktycznej kontroli nad obszarem leżącym – zdaniem Filipin – w ich wyłącznej strefie ekonomicznej. Wśród chińskich jednostek znalazły się nowoczesne okręty bojowe: fregata typu 054A Dali (553) oraz niszczyciel rakietowy typu 052D Nanning (162), które miały wzywać filipiński samolot patrolowy do opuszczenia przestrzeni powietrznej. Jednocześnie kilka jednostek chińskiej straży przybrzeżnej blokowało wejścia do laguny płycizny. Filipińska straż przybrzeżna zaobserwowała również amerykański niszczyciel rakietowy typu Arleigh Burke. Rzecznik 7. Floty USA potwierdził, że była to jednostka USS Rafael Peralta (DDG-115), stacjonująca na stałe w japońskim porcie w Yokosuka.

9 grudnia: okręty amerykańskiej marynarki wojennej złożyły wizytę portową w Wietnamie. Do portu w Da Nang zawinęły amerykańskie okręty wojenne: krążownik rakietowy klasy Ticonderoga USS Robert Smalls (CG-62) oraz desantowy okręt szturmowy klasy America USS Tripoli (LHA-7). Wizyta jest symbolem zaangażowania Stanów Zjednoczonych w rozwijanie współpracy z Wietnamem w ramach kompleksowego partnerstwa strategicznego. Poprzednia wizyta amerykańskich okrętów w Da Nang miała miejsce w czerwcu 2023 roku, kiedy do portu zawinął lotniskowiec USS Ronald Reagan wraz z krążownikami rakietowymi USS Antietam i USS Robert Smalls. Wizyta ma również wymiar symboliczny, gdyż wpisuje się w obchody 30. rocznicy nawiązania stosunków dyplomatycznych między państwami.

10 grudnia: Filipiny przeprowadziły dwustronne ćwiczenia ze Stanami Zjednoczonymi w ramach tzw. kooperacyjnych aktywności morskich (Maritime Cooperative Activity, MCA). W ćwiczenia przeprowadzonych na wodach wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin uczestniczyły amerykański niszczyciel rakietowy klasy Arleigh Burke USS Rafael Peralta (DDG-115), samolot patrolowo-rozpoznawczy P-8A Poseidon, filipińskie samoloty bojowe FA-50 oraz lekkie samoloty szturmowe A-29B, a także filipińska fregata rakietowa klasy Jose Rizal – BRP Jose Rizal (FF-150). Strona amerykańska podkreśliła, że Stany Zjednoczone, wraz z sojusznikami i partnerami, konsekwentnie opowiadają się za poszanowaniem wolności żeglugi i przelotu oraz innych zgodnych z prawem form korzystania z mórz i międzynarodowej przestrzeni powietrznej, a także za respektowaniem praw morskich wynikających z prawa międzynarodowego.

10 grudnia: Stany Zjednoczone przeprowadziły drugą edycję wspólnych ćwiczeń morskich z państwami ASEAN - ASEAN-U.S. Maritime Exercise (AUMX). Ćwiczenia ASEAN-U.S. Maritime Exercise 2025 (AUMX 2025), współorganizowane przez Indonezję i Stany Zjednoczone koncentrowały się na praktycznym wzmacnianiu zdolności państw regionu do wspólnych działań morskich oraz reagowania kryzysowego. Program inicjatywy obejmował również

wymianę doświadczeń pomiędzy ekspertami w kluczowych obszarach, takich jak Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza (UNCLOS) oraz procedury ewakuacji medycznej (MEDEVAC). Współgospodarze ćwiczeń zaplanowali także ćwiczenie typu *tabletop*, w ramach którego państwa członkowskie ASEAN przećwiczyły symulowany scenariusz ewakuacji medycznej, mający na celu doskonalenie zdolności planowania, koordynacji i reagowania operacyjnego. Zwieńczeniem manewrów była dwudniowe operacje morskie w Cieśninie Singapurskiej, w których wziął udział amerykański okręt bojowy typu Independence USS Cincinnati (LCS-20) wraz z ośmioma jednostkami z państw ASEAN. Pierwsze ćwiczenia AUMX, zorganizowane w 2019 roku, miały na celu promowanie wspólnego zaangażowania na rzecz partnerstw morskich, bezpieczeństwa i stabilności w Azji Południowo-Wschodniej.

13 grudnia: prezydent USA poinformował, że Kambodża i Tajlandia zgodziły się na zaprzestanie walk na spornym obszarze granicznym. Donald Trump przekazał, że odbył rozmowy telefoniczne z premierami Tajlandii i Kambodży – Anutinem Charnvirakulem oraz Hunem Manetem – poświęcone ponownemu wybuchowi konfliktu. Jak zaznaczył, obie strony zgodziły się na natychmiastowe przerwanie ognia i powrót do porozumienia pokojowego zawartego w lipcu przy udziale Malezji. Trump podkreślił, że oba kraje są gotowe na pokój oraz kontynuowanie współpracy handlowej ze Stanami Zjednoczonymi. Premier Tajlandii po rozmowie z Trumpem stwierdził, że społeczność międzynarodowa powinna zostać poinformowana o gotowości Kambodży do przestrzegania zawieszenia broni, dodając, iż odpowiedzialność za naprawienie sytuacji spoczywa na stronie, która złamała porozumienie. Jednocześnie w dniu ogłoszenia rozejmu walki nadal trwały. Kambodża oskarżyła Tajlandię o ostrzał artyleryjski, użycie broni maszynowej w kilku rejonach – w tym w pobliżu zabytkowych świątyń – oraz o wtargnięcie pojazdów opancerzonych na swoje terytorium. Tajska armia odpowiedziała, że działania były wynikiem naruszeń granicy przez Kambodżę i stanowiły realizację prawa do samoobrony w celu ochrony życia i suwerenności.

14 grudnia: Stany Zjednoczone potępiły Chiny za użycie armatek wodnych podczas kolejnego incydentu na Morzu Południowochińskim. Waszyngton potępił działania chińskiej straży przybrzeżnej w pobliżu płycizny Sabina (Sabina Shoal), w wyniku których trzech filipińskich rybaków zostało rannych, a kilka statków rybackich zostało uszkodzonych.

15 grudnia: Filipiny przeprowadziły po raz dziesiąty dwustronne ćwiczenia ze Stanami Zjednoczonymi w ramach tzw. kooperacyjnych aktywności morskich (Maritime Cooperative Activity, MCA). Filipińskie siły zbrojne poinformowały o realizacji wspólnych ćwiczeń na zachód od Zambales, w granicach wyłącznej strefy ekonomicznej na Morzu Południowochińskim. W

manewrach po stronie filipińskiej wzięła udział fregata rakietowa BRP Miguel Malvar (FFG-06), a także trzy samoloty A-29B Super Tucano, trzy myśliwce FA-50 oraz śmigłowiec poszukiwawczo-ratowniczy „Sokol”. Z kolei po stronie amerykańskiej zaangażowano krążownik rakietowy USS Robert Smalls (CG-62), śmigłowiec MH-60R „Seahawk” oraz samolot patrolowy P-8A „Poseidon”. Ćwiczenia obejmowały m.in. kontrolę łączności, raportowanie sytuacji w obszarze morskim, manewry taktyczne, działania taktyczne jednostek specjalnych i przeloty na niskich wysokościach.

26 grudnia: Stany Zjednoczone wezwały Kambodżę i Tajlandię do zaprzestania prowadzenia działań zbrojnych. Sekretarz Stanu USA Marco Rubio wezwał Kambodżę i Tajlandię do zakończenia przemocy, gdy oba kraje prowadzą rozmowy mające na celu zakończenie tygodniowych starć. Rubio zapewnił, że Stany Zjednoczone są gotowe ułatwiać dyskusje w celu zapewnienia pokoju i stabilności między skonfliktowanymi stronami.

KOMENTARZ

Doniesienia o możliwym załamaniu się negocjowanego porozumienia handlowego pomiędzy Indonezją a Stanami Zjednoczonymi ujawniają głębsze napięcia strukturalne w relacjach gospodarczych obu państw oraz sprzeczność ich długofalowych interesów strategicznych. Spór nie dotyczy wyłącznie tempa wdrażania uzgodnionych zobowiązań, lecz w istocie odzwierciedla odmienne wizje ładu handlowego, zakresu suwerenności gospodarczej oraz roli umów handlowych jako narzędzi rywalizacji geopolitycznej, zwłaszcza w kontekście rosnących wpływów Chin w Azji Południowo-Wschodniej.

Z perspektywy administracji amerykańskiej zasadniczym problemem jest postrzegane „wycofywanie się” Indonezji z wcześniej przyjętych zobowiązań. Według doniesień medialnych Dżakarta nie tylko opóźnia implementację uzgodnień, co bywa typowe w praktyce negocjacji handlowych, lecz kwestionuje ich wiążący charakter i domaga się renegocjacji kluczowych elementów porozumienia. Taka postawa jest interpretowana w Waszyngtonie jako podważenie zaufania negocjacyjnego i realne zagrożenie dla finalizacji umowy.

Szkic porozumienia uzgodniony w lipcu zakładał istotne ustępstwa po obu stronach. Stany Zjednoczone zgodziły się na znaczące obniżenie ciał na towary indonezyjskie – z 32% do 19% – co miało stanowić wymierną korzyść eksportową dla Dżakarty. W zamian Indonezja zobowiązała się do redukcji barier taryfowych

i pozataryfowych wobec towarów amerykańskich, zwiększenia importu określonych produktów (w tym samolotów Boeinga, soi oraz surowców energetycznych) oraz liberalizacji regulacji dotyczących inwestycji i handlu cyfrowego. To właśnie te ostatnie obszary stały się głównym przedmiotem sporu.

Indonezyjska niechęć do szybkiej eliminacji barier pozataryfowych oraz liberalizacji sektora cyfrowego wpisuje się w długotrwały model polityki gospodarczej państwa, charakteryzujący się aktywną rolą państwa w ochronie i wspieraniu rodzimych sektorów przemysłowych. Instrumenty takie jak wymogi lokalnej zawartości, licencjonowanie czy selektywne ograniczenia inwestycyjne są postrzegane w Dżakarcie jako kluczowe narzędzia rozwoju gospodarczego, transferu technologii oraz stabilizacji wewnętrznej sceny politycznej. Z tej perspektywy żądania USA mogą być odbierane jako nadmiernie ingerujące w suwerenność decyzyjną państwa.

Szczególnie kontrowersyjnym elementem negocjacji pozostaje tzw. klauzula „poison pill”, umożliwiająca Stanom Zjednoczonym unieważnienie umowy w przypadku zawarcia przez Indonezję podobnego porozumienia handlowego z państwem uznanym przez Waszyngton za rywala strategicznego, w domyśle z Chinami. Tego rodzaju zapisy, choć już obecne w umowach USA z mniejszymi państwami regionu, są wysoce nietypowe w globalnym systemie handlu i mają wyraźny charakter geopolityczny. Opór Indonezji wobec takiej klauzuli, uzasadniany argumentem suwerenności gospodarczej, wskazuje na jej dążenie do zachowania strategicznej autonomii oraz elastyczności w relacjach z różnymi partnerami.

Istotnym czynnikiem wzmacniającym pozycję negocjacyjną Indonezji jest jej skala gospodarcza. Jako największa gospodarka Azji Południowo-Wschodniej, o PKB znacząco przewyższającym inne państwa regionu, Indonezja dysponuje większym marginesem manewru niż kraje takie jak Malezja czy Kambodża, które zaakceptowały bardziej restrykcyjne warunki umów z USA. Ponadto Stany Zjednoczone nie stanowią dla Indonezji kluczowego rynku eksportowego, co ogranicza skuteczność presji taryfowej jako narzędzia wymuszania ustępstw.

Oficjalne stanowisko indonezyjskich władz, akcentujące normalną dynamikę negocjacji oraz brak zasadniczych problemów, kontrastuje z pesymistycznymi ocenami strony amerykańskiej. Ta rozbieżność narracyjna może świadczyć o próbie deeskalacji napięć przez Dżakartę i uniknięcia wrażenia otwartego konfliktu z kluczowym partnerem strategicznym. Zapowiadane rozmowy pomiędzy przedstawicielami obu rządów wskazują, że przestrzeń do kompromisu wciąż istnieje, choć jej zakres pozostaje niepewny.

Potencjalny impas w negocjacjach handlowych USA–Indonezja ujawnia fundamentalne napięcie pomiędzy amerykańską strategią wykorzystywania umów handlowych jako instrumentu rywalizacji z Chinami a indonezyjską koncepcją suwerenności gospodarczej oraz rozwoju sterowanego przez państwo. Przyszłość porozumienia zależy będzie od zdolności obu stron do pogodzenia tych sprzecznych logik oraz wypracowania formuły współpracy, która nie naruszy kluczowych interesów strategicznych Indonezji, a jednocześnie pozwoli Stanom Zjednoczonym zachować wiarygodność swojej polityki handlowej w regionie.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

